

Поліцейський також має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення протягом місяця з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку [5, ст. 24]. Треба також відзначити, що у Дисциплінарному статуті Національної поліції України не міститься норми, згідно з якою особи, які подають завідомо неправдиві заяви чи скарги, притягуються до відповідальності.

6. На мою думку, особливості службової дисципліни поліцейських є також і поширення її на їх поведінку поза службою. Підвищені вимоги до способу життя, поведінки поліцейських у позаслужбовий час пояснюються підвищеною увагою громадян до діяльності органів Національної поліції, поведінки її працівників. Особа поліцейського поєднує в собі риси як громадянина, так і суб'єкта державної діяльності з урахуванням специфіки останньої у правоохоронній сфері та пов'язаних з цим особливих вимог.

Висновок. Проаналізувавши чинні нормативно-правові акти щодо забезпечення службової дисципліни поліцейських, можна виділити наступні особливості останньої:

- ▮ суворі єдиноначальність, що характеризується категоричністю та імперативністю наказів та вказівок керівників;
- ▮ наявність спеціальних заходів заохочення та спеціальних стягнень;
- ▮ оперативне реагування керівників на порушення підлеглим службової дисципліни;
- ▮ спеціальний порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності та оскарження дисциплінарних стягнень;
- ▮ підвищені вимоги щодо позаслужбової поведінки поліцейських.

Список бібліографічних посилань

1. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови: близько 7000 слів. ст. Харків : Фоліо, 2006. 766 с.
2. Кодекс законів про працю України : закон України від 10.12.1971 № 322-VIII : станом на 25.09.2019. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Дод. до № 50. Ст. 375.
3. Про державну службу : закон України від 10.12.2015 № 3723-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
4. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
5. Дисциплінарний статут Національної поліції України : затв. законом України від 15.03.2018 № 2337-VIII. *Офіційний вісник України*. 2018. № 54. Ст. 7.
6. Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України : затв. наказом МВС України від 07.11.2018 № 893. *Офіційний вісник України*. 2018. № 98. Ст. 3257.

Одержано 30.10.2019

УДК 341.215.4

Тетяна Леонідівна СИРОЇД,

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри міжнародного

і європейського права юридичного факультету

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

 <https://orcid.org/0000-0003-4733-0640>

ОРГАНІЗАЦІЙНА ОСНОВА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ОРГАНІЗАЦІЇ АМЕРИКАНСЬКИХ ДЕРЖАВ

Права людини є невід'ємною складовою функціонування багатьох міжнародних міжурядових організацій, не є винятком Організація американських держав (далі – ОАД) у межах якої було прийнято низку правових актів у цій галузі зокрема: Американська конвенція з прав людини 1969 р., Міжамериканська конвенція з протидії тортурам 1988 р., Міжамериканська конвенція про попередження, покарання і викорінення насильства щодо жінок 1994 р., Американська соціальна хартія 2012 р., Міжамериканська конвенція з протидії расизму 2013 р. та ін.

Поряд з правовою основою, ОАД приділяє увагу створенню організаційного механізму захисту прав людини, що слугує додатковим захистом особи і сприяє реалізації положень означених актів. Серед таких інституцій чільне місце займає Міжамериканська комісія з прав жінок (далі – МКПЖ) створена в межах шостої Міжнародної конференції американських держав (Гавана, 1928 р.), є консультативним органом ОАД з питань, що стосуються жінок у півкулі і головним форумом, що формує політику в масштабах півкулі з метою заохочення прав жінок і гендерної рівності. МКПЖ виконує такі функції: 1) підтримує держави-члени на їхнє прохання в виконанні ними відповідних міжнародних і міжамериканських зобов'язань щодо прав людини жінок і гендерної рівності, включаючи здійснення міжнародних і міжамериканських документів, положень, прийнятих спеціалізованими міжнародними або американськими конференціями, Генеральною асамблеєю ОАД, Самітів країн Америки та Асамблеї делегатів МКПЖ; 2) підтримує зусилля держав-членів щодо заохочення повного і рівного доступу, участі, представництва, лідерства та впливу жінок у цивільній, політичній, економічній, соціальній і культурній сферах; 3) сприяє участі і лідерству жінок у плануванні і

реалізації державної політики та програм; 4) консультує Організацію з усіх питань, що стосуються прав жінок і гендерної рівності; 5) співпрацює з державами-членами, іншими міжнародними організаціями, групами громадянського суспільства, науковими колами та приватним сектором у підтримці прав жінок і гендерної рівності на півкулі; 6) сприяє розвитку міжнародної та міжамериканської юриспруденції з прав людини жінок і гендерної рівності; 9) сприяти прийняттю або адаптації необхідних правових заходів для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок тощо [1].

Міжамериканська комісія з прав людини (далі – МАКПЛ) створена за рішенням п'ятої Консультативної наради міністрів закордонних справ у Сантьяго, Чилі, в 1959 р., однак до 1970 р. вона існувала тільки на підставі резолюції Генеральної Асамблеї ОАД, яка не надавала Комісії будь-яких конкретних повноважень. У 1970 р. відбулися зміни у Статуті ОАД, які трансформували Міжамериканську Комісію в один із головних органів ОАД. Її Правила процедури, вперше прийняті в 1980 р., були змінені в 2013 р. [2].

Головними функціями Комісії є забезпечення поваги і захисту прав людини. При виконанні мандата функції і повноваження Комісії полягають у такому: розвивати спільне розуміння прав людини у народів Америки; надавати рекомендації урядам держав-учасниць у тих випадках, коли вона вважає це за доцільне, для прийняття прогресивних заходів на користь прав людини в межах їх внутрішнього права і конституційних положень, а також належних заходів для сприяння здійсненню цих прав; готувати такі дослідження або доповіді, які вона вважає доцільними на виконання своїх обов'язків; запитувати в урядів держав-учасниць інформацію про заходи, вжиті ними в галузі прав людини; надавати через Генеральний секретаріат ОАД відгуки на консультації, що проводяться державами-учасницями з питань прав людини і, в межах своїх можливостей надавати цим державам на їхнє прохання консультативні послуги тощо. У разі отримання великої кількості скарг за обвинуваченням конкретної держави в серйозному і поширеному порушенні прав людини, Комісія ініціює вивчення ситуації в країні і готує звіт. Крім того, Комісія може отримувати петиції від громадян зі скаргами про порушення прав людини з боку держав – членів ОАД. Комісія визначає – чи є скарга предметом для розгляду, проводить розслідування щодо виявлення фактів, робить спроби щодо дружнього врегулювання конфлікту, і в разі необхідності вирішує – чи мало місце порушення Американської конвенції або Американської Декларації. Комісія може також направити справу, до якої залучено державу – учасницю Американської конвенції, до Міжамериканського суду з прав людини.

Так, будь-яка особа або група осіб чи будь-яка неурядова організація, яка юридично визнана в одній або кількох державах – членах організації, може подати до Комісії петицію, яка містить скаргу щодо порушення Американської конвенції з прав людини державою-учасницею.

Будь-яка держава-учасниця може, коли вона передає на зберігання свою ратифікаційну грамоту чи приєднання до Американської конвенції 1959 р., або у будь-який пізніший час, заявляти, що вона визнає компетенцію Комісії одержувати та перевіряти повідомлення, в яких держава-учасниця стверджує, що інша держава-сторона вчинила порушення права людини, закріплене Конвенцією.

Повідомлення можуть бути прийняті та розглянуті лише в тому випадку, якщо вони надані державою-учасницею, яка визнала компетенцію Комісії. Комісія не може допускати ніяких повідомлень проти будь-якої держави-учасниці, яка не зробила такої заяви.

Заява про визнання компетенції може бути дійсною на невизначений термін, на певний період або щодо конкретної справи. Заяви передаються на зберігання Генеральному секретаріату ОАД, який надсилає його копії державам – членам організації.

Комісія визнає скаргу прийнятною за таких умов: вичерпання національних засобів захисту; подання петиції або повідомлення протягом шести місяців з дати, коли сторона, яка скаржиться на порушення своїх прав, була повідомлена про остаточне рішення; петиція або повідомлення не є предметом розгляду в інших міжнародних інституціях; петиція містить відповідну інформацію (відомості про суб'єкта подання, громадянство, професію, постійне місце проживання та підпис особи чи осіб або її (їх) законного представника суб'єкта подання клопотання).

Вищезазначені вимоги не застосовуються у випадку коли: а) внутрішнє законодавство відповідної держави не надає належного процесуального права для захисту права або прав, які ймовірно були порушені; б) сторона, яка скаржиться на порушення своїх прав, позбавлена можливості доступу до засобів захисту відповідно до національного законодавства або не змогла їх вичерпати; або с) існувала невинуватна затримка в прийнятті остаточного рішення за вищезазначеними засобами захисту.

Процедура розгляду справи

Коли Комісія одержує петицію або повідомлення, що передбачає порушення будь-якого з прав, закріплених Американською конвенцією, вона діє таким чином: якщо вона розглядає петицію або повідомлення як прийнятне, вона запитує інформацію від уряду держави, зазначеної як відповідальна за передбачувані порушення, та надає уряду протокол відповідних частин петиції або повідомлення. Ця інформація повинна бути подана протягом розумного строку, який визначається Комісією відповідно до обставин кожного конкретного випадку; якщо після отримання інформації або після закінчення встановленого періоду інформація не була отримана, Комісія перевіряє, чи існують підстави для петиції або повідомлення, за їх відсутності, справа закривається; Комісія також може оголосити петицію чи повідомлення неприйнятною або невідповідною на підставі отриманої в подальшому інформації або доказів; якщо справа не була закрита, Комісія, з огляду на сторони, розглядає справу, зазначену в петиції або повідомлення, для перевірки фактів. У разі необхідності та доцільності вона проводить розслідування, для ефективного ведення якого вона вимагає, а відповідні держави надають їй всі необхідні засоби. Комісія може вимагати від відповідних держав

надавати будь-яку відповідну інформацію та за бажанням заслуховує усні заяви або отримує письмові показання від зацікавлених сторін.

Комісія докладає зусиль з метою досягнення дружнього врегулювання питання на основі поваги до прав людини, визнаних Конвенцією. Однак у серйозних та невідкладних випадках лише для подання петиції або повідомлення, що відповідає всім формальним вимогам про прийнятність, необхідно, щоб Комісія проводила розслідування за попередньою згодою держави, на території якої ймовірно було скоєно порушення.

Якщо дружнє врегулювання було досягнуто, Комісія готує доповідь, яка надсилається скаржнику та державам – учасникам Американської конвенції, а потім – Генеральному секретарю ОАД для опублікування. Доповідь має містити стислий виклад фактів та досягнуте рішення. Якщо будь-яка сторона у цій справі просить про це, їй надається повна інформація.

У разі якщо врегулювання не досягнуто, Комісія протягом строку, встановленого її Статутом, виносить рішення із зазначенням фактів та викладенням її висновків. Якщо таке рішення повністю або частково, не є одностайною згодою членів Комісії, будь-який член може приєднати до неї окрему думку. Письмові та усні заяви, зроблені сторонами, також додаються до звіту. Звіт надсилається відповідним державам, які не можуть вільно публікувати його.

Якщо протягом тримісячного періоду від дати передачі звіту Комісії відповідним державам це питання не було вирішено або подано Комісією або відповідною державою до Суду та її юрисдикцію Комісія може шляхом голосування абсолютної більшості своїх членів викладати свою думку та висновки щодо питання, поданого на її розгляд.

У відповідних випадках Комісія виносить відповідні рекомендації та встановлює термін, протягом якого держава повинна вжити заходів, які покладені на неї для усунення розглянутої ситуації (гл. VII) [3].

Міжамериканський суд з прав людини (далі – Суд) створено на підставі Американської конвенції з прав людини (гл. VIII) [3]. Суд функціонує на підставі Статуту (прийнятий у 1979 р.), він також має свої Правила процедури (прийняті у 2009 р.). Держава – учасниця Конвенції зобов'язана визнати юрисдикцію Суду щодо спірної справи. Крім того, Суд має широкі повноваження щодо прийняття рекомендацій, і за свою історію прийняв ряд рекомендацій, що стосуються тлумачення Американської конвенції та інших правових актів, присвячених правам людини.

Юрисдикція Суду включає всі справи, що стосуються тлумачення та застосування положень Американської конвенції, які йому подаються, за умови, що держави-учасниці цієї справи визнають або визнали таку юрисдикцію, чи то спеціальною декларацією відповідно або спеціальною угодою.

Правом подачі скарги до суду наділені держави-учасниці і Комісія ОАД. Якщо Суд визнає, що було порушено право чи свободу, захищені Американською конвенцією, Суд постановляє, що потерпілій стороні буде забезпечено здійснення її права або свободи, які було порушено. Також він, якщо це доречно, визначає, що наслідки такого заходу чи ситуації, що становлять порушення такого права або свободи, будуть виправлені, та справедлива компенсація буде виплачена потерпілій стороні.

У випадках крайньої тяжкості та терміновості, а також, коли це необхідно для уникнення непоправної шкоди особам, Суд приймає такі тимчасові заходи, які він вважає за необхідне у питаннях, що розглядаються.

Країни – члени ОАД можуть звернутися до Суду з питання про тлумачення Американської конвенції або інших договорів про захист прав людини в американських штатах. У межах своєї компетенції органи, перелічені в гл. X Статуту ОАД зі змінами, внесеними згідно з Протоколом Буенос-Айреса, можуть так само звертатися до Суду.

Суд, на прохання держави – члена організації, може надати цій державі думки стосовно сумісності будь-якого з її національних законів з вищезгаданими міжнародними документами.

Рішення Суду є остаточним і не підлягає оскарженню. У випадку незгоди щодо сенсу чи обсягу вироку, Суд повинен тлумачити його на прохання будь-якої зі сторін, за умови, що запит буде подано протягом дев'яноста днів з дати повідомлення про судові рішення.

Рішення Суду доводиться до відома сторін в обов'язковому порядку. Держави – учасниці Американської конвенції зобов'язуються виконувати рішення Суду у будь-якому випадку, якщо вони є сторонами справи.

У 1997 р. Міжамериканська комісія з прав людини заснувала Управління Спеціального доповідача з питань свободи вираження думок. На виконання свого мандата Управління уповноважене консультувати Міжамериканську комісію з прав людини при здійсненні візитів до держав – членів ОАД для загального спостереження за ситуацією і / або розслідування конкретної ситуації, пов'язаної з правом на свободу думки і висловлювання; здійснювати рекламнопросвітницьку діяльність щодо права на свободу думки і висловлювання; готувати тематичні доповіді; сприяти прийняттю законодавчих, судових, адміністративних або інших заходів, що є необхідними для ефективного здійснення права на свободу думки і висловлювання; співпрацювати з національними правозахисними установами задля перевірки і контролю за дотриманням умов, пов'язаних зі здійсненням права на свободу думки і вираження в державах-членах; надавати методичну й технічну консультативну підтримку органам ОАД тощо [4].

На підставі Міжамериканської конвенції про попередження, покарання і викорінення насильства щодо жінок 1994 р. (Конвенції Белем-ду-Пара) у 2004 р. створено Механізм подальшої діяльності для ефективного здійснення Конвенції (далі – MESECVI). MESECVI – це систематична і постійна методологія багатосторонньої оцінки, заснована на обміні і технічному співробітництві між державами – учасницями

Конвенції і Комітетом експертів. Вона аналізує прогрес у здійсненні Конвенції з боку держав-учасниць, а також постійні проблеми ефективного реагування держави на насильство щодо жінок.

Поряд із вищезначеними інституціями, у межах ОАД функціонують спеціалізовані інституції в галузі прав людини, які користуються повною технічною автономією, але повинні враховувати рекомендації ГА ООН, ЕКОСОП,

Ради з прав людини. До них належить Міжамериканський дитячий інститут (далі – МДІ) – це спеціалізована організація, яка допомагає створювати державну політику по відношенню до дітей у Північній і Південній Америці, сприяє партнерству між державою і громадянським суспільством та культивує критичне розуміння проблем, які зачіпають дітей і підлітків у цій галузі. Правовою основою діяльності МДІ є Статут Міжамериканського інституту дітей та підлітків (зі змінами і доповненнями)¹ і Регламент [4]. У 1949 р. Інститут приєднався до ОАД як спеціалізована установа.

Вищезазначене свідчить, що Організація американських держав нарівні з багатьма міжнародними організаціями докладає суттєвих зусиль щодо розвитку інституційної основи захисту прав людини у своєму регіоні, яка є невід’ємною складовою міжнародного механізму захисту прав людини у цілому.

Список бібліографічних посилань

1. Inter-American Commission of Women. URL: <http://www.oas.org/en/CIM/about.asp> (дата звернення: 29.10.2019).
2. Inter-American Commission on Human Rights (IACHR). URL: http://www.oas.org/en/about/commission_human_rights.asp (дата звернення: 29.10.2019).
3. American convention on human rights «Pact of San Jose, Costa Rica». URL: http://www.oas.org/dil/treaties_B-32_American_Convention_on_Human_Rights.Htm (дата звернення: 30.10.2019).
4. Mandate of the Office of the Special Rapporteur for Freedom of Expression. URL: <http://www.oas.org/en/iachr/expression/mandate> (дата звернення: 20.10.2019).

Одержано 31.10.2019

УДК 343.45

Маргарита Сергіївна СИРОМЯТНИКОВА,

науковий співробітник лабораторії

з проблем забезпечення діяльності поліції

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

В умовах сучасного суспільного розвитку України однією з найважливіших проблем є корупція та її проникнення у всі сфери суспільно-політичного, соціально-економічного та правового сфери життя.

Проблема запобігання та протидії корупції стає актуальнішою з кожним днем. Адже скоєння корупційних правопорушень бере свій початок в недосконалості антикорупційного законодавства та служб, які займаються виявленням та розслідуванням корупційних правопорушень.

З 2014 року в Україні ведеться антикорупційна стратегія. Важливим документом, але не конкретизуючим корупційні правопорушення є Конституція України. Конституція України, як і більшість конституцій світу, не містить спеціальних положень щодо боротьби з корупцією. Такий підхід впливає з природного прагнення забезпечити стабільність і сталість конституційних компромісів, адже конституційні цінності і інститути мають визначати систему урядування і розвиток держави. Принципи демократичної, соціальної, правової держави, проголошені Конституцією України в статті 1, де містять важливий антикорупційний елемент, який може вважатися конституційним принципом. Але базисом антикорупційної стратегії та антикорупційного законодавства є Закон України «Про запобігання корупції». Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

Зазначимо, що у чинному антикорупційному Законі (Закон України «Про запобігання корупції»), визначено низку важливих для протидії корупції юридичних термінів і правових понять, серед яких, наприклад, такі, як: «антикорупційна експертиза», «корупція», «корупційне правопорушення», «неправомірна вигода» [1] та ін. Цим Законом введено до соціально-правового обігу і нове поняття «правопорушення, пов’язані з корупцією».

Звісно, що антикорупційне законодавство не тримається лише на Конституції України та Законі України «Про запобігання корупції». Є ще низка нормативно-правових актів, які регулюють боротьбу та протидію корупції. Серед них є:

- Кримінальний кодекс України – відображає механізм притягнення до кримінальної відповідальності за скоєння корупційного правопорушення.
- Кодекс України про адміністративні правопорушення – визначає регулювання питання адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень пов’язаних із *корупцією*.
- Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» – визначає першочергові заходи із запобігання та протидії корупції, що повинні створити основу для проведення антикорупційних реформ.

Крім цього, доповнюють вищезгадані закони й інші нормативно-правові акти, які є невід’ємною частиною антикорупційного законодавства та містять перелік очікуваних результатів виконання державної програми, а саме:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 04.09.2013 № 706 «Питання запобігання та виявлення корупції»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265 «Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки»;